

Analýza sektora rybného hospodárstva v SR

1. Všeobecný opis sektora rybného hospodárstva v SR vrátane analýzy vnútroštátnych a miestnych podmienok

SR patrí medzi vnútrozemské krajiny s bohatými zdrojmi povrchových vôd. Zásobenie vodou je rovnomerné na celom území Slovenska. Riečna sieť je pomerne hustá (1,02km/km²) a okrem prirodzených vodných tokov sa tu nachádza aj veľký počet umelých kanálov. Prírodné podmienky na chov rýb sú vhodné takmer vo všetkých regiónoch Slovenska. Rybné hospodárstvo SR tvorí akvakultúra a spracovanie rýb. Akvakultúra sa delí na studeno-vodné a teplovodné rybárstvo. Studenovodné rybárstvo predstavuje chov lososovitých druhov rýb predovšetkým pstruha, sivoňa, hlavátky a iných. Teplovodné rybárstvo vychádza z tradície chovu nížinných druhov rýb, ako kapra a doplnkových druhov rýb (lieň, tolstolobiky, amur, štika, sumec, zubáč). Z regionálneho hľadiska sa chov lososovitých druhov rýb rozvíja prevažne na severnom a strednom Slovensku v povodí rieky Váh, na druhej strane najväčšie rybníčné sústavy na chov nížinných druhov rýb sa nachádzajú v klimaticky priaznivých podmienkach južnej časti východného Slovenska, na západnom Slovensku a na Záhorí. Spracovanie rýb je zamerané predovšetkým na dovážané morské ryby a plody mora. V menšej miere sa spracúva pstruh a kapor.

Chov lososovitých druhov rýb je realizovaný v 785 rybochovných zariadeniach (klietky, nádrže, náhony, silá a iné vodné nádrže) s objemom 47 008 m³ (r. 2011). Výrazný nárast počtu zariadení v r. 2009 je spôsobený zmenou štatistického zisťovania.

Rybochovné zariadenia v SR

r.	2006	2007	2008	2009	2010	2011
počet zariadení	418	338	367	689	703	785
objem v m ³	20 532,25	16 835,00	27 082,80	41 276,00	43 121,00	47 008,00

Zdroj: ŠÚ SR

Na chov nížinných druhov rýb sa využíva 499 rybníkov s celkovou vodnou plochou o výmere 2219 ha (r. 2011). Na chov nížinných druhov rýb slúži aj 59 malých vodných nádrží, určených pôvodne na iný účel, v celkovej výmere cca 500 ha. Medzi najväčšie patria rybníky Senné a Hrhovské rybníky. Výraznejšia zmena nastala až v r. 2011, keď sa zvýšila celková výmera rybníkov na 2 219,10 ha.

Rybníky v SR

r.	2006	2007	2008	2009	2010	2011
počet rybníkov	508	510	569	543	512	499
rozloha v ha	1 762,45	1328,00	1886,40	1849,90	1756,00	2219,10

Zdroj: ŠÚ SR

Prevažná väčšina existujúcich rybníkov bola vybudovaná v druhej polovici 20. storočia. Keďže väčšina týchto rybníkov nebola v priebehu minulých desaťročí revitalizovaná a odbahňovaná, je v súčasnosti v zlom technickom stave, ktorý nevyhovuje pre zavádzanie moderných postupov v akvakultúre. V rámci OPRH bolo k 31.12.2011 celkovo revitalizovaných a odbahnených 66,5 ha (zdroj: Výročná správa o vykonaní OPRH za r. 2012).

Budovaním rybníkov a rybochovných zariadení sa vytvára synergický efekt súbežného rozvoja chovu rýb a podpory ochrany biodiverzity krajiny.

Významnejšie primárne vodné zdroje (pramene), vhodné na chov rýb, sú už v rámci SR v súčasnosti využívané. Značná časť tohto vodného potenciálu je rezervovaná ako záložné zdroje pitnej vody. Vzhľadom na to, ako aj vzhľadom na tlak iných odvetví hospodárstva na alternatívne využívanie vôd, je budovanie nových rybníkov a rybochovných zariadení obmedzené. Rezervy sú v revitalizácii a rozširovaní existujúcich odchovných zariadení. Nové objekty je možné budovať po vytypovaní vhodných lokalít, na základe analýzy hydrologických pomerov. Možnosti sú v oblasti termálnych prameňov, ktoré dávajú možnosť na ich využitie, aj keď len sekundárne pre chov rýb.

Vzhľadom na to, že produkcia nížinných druhov rýb poskytuje ekologickú produkciu rýb vysokej kvality s možnosťou trvalej obnovy zdrojov výroby a s využívaním prirodzenej potravy rýb, ako aj vzhľadom na lokalizáciu a dosahovanú intenzitu chovov lososovitých druhov rýb, zaťažovanie krajiny a zdrojov vody je minimálne.

Významnou súčasťou slovenského rybárstva je športový rybolov. Väčšina vodných tokov a nádrží je vyhlásená za rybárske revíre a slúži na potreby športového rybolovu. Veľké množstvo vyprodukovaných rýb sa využíva na potreby športového rybolovu ako násada.

Najmä u kapra dochádza športovým výlovom v určitej miere k substitúcii trhovej ryby, tým sa ovplyvňuje dopyt na trhu s rybami a následne aj tvorba pridanej hodnoty v akvakultúre SR. Podniky akvakultúry majú nezanedbateľnú časť svojich kapacít zameraných na chov násad pre užívateľov rybárskych revírov.

Postavenie sektora rybného hospodárstva v rámci národného hospodárstva SR sa dá vyjadriť prostredníctvom HDP, na ktorom sa podieľa 0,002%.

Zamestnanosť v sektore akvakultúry sa pohybuje na úrovni 230 zamestnancov a má na celkovom počte zamestnancov SR minimálny podiel, približne 0,01%. Počet stálych zamestnancov od r. 2007 mierne klesá. Počty sezónnych zamestnancov v priebehu jednotlivých rokov kolíše, čo korešponduje najmä s výrobným cyklom v chove kaprov, ktorý je charakterizovaný sezónnosťou produkcie (3-4 ročný výrobný cyklus).

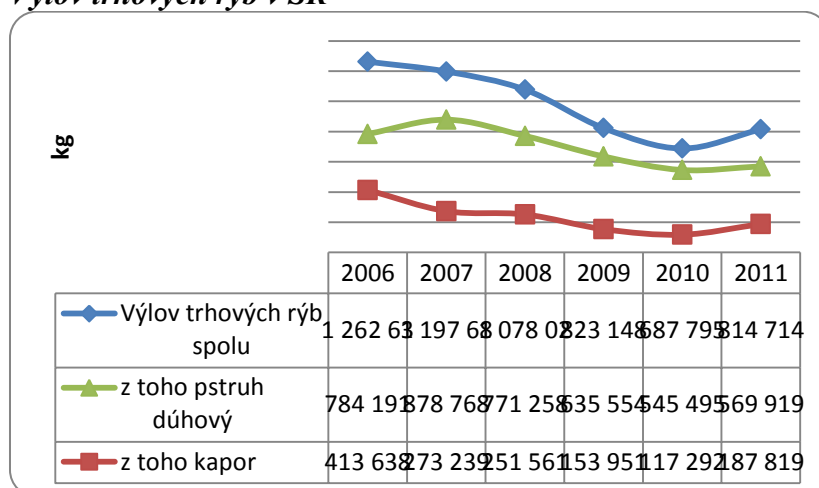
Zamestnanosť v akvakultúre

r.	2006	2007	2008	2009	2010	2011
stáli zamestnanci	237	259	249	237	222	227
z toho ženy	40	41	40	36	39	45
sezónni zamestnanci	76	820	631	871	652	702
z toho ženy	4	66	15	33	21	63

Zdroj: ŠÚ SR

Celková ročná produkcia v akvakultúre v r. 2011 bola v priemere 815 t rýb (zdroj: ŠÚ SR).

Výlov trhových rýb v SR

Zdroj: ŠÚ SR

Ako vidieť z vyššie uvedeného grafu, v sektore akvakultúry je zaznamenaný každoročný pokles produkcie trhových rýb od r. 2006 do r. 2010. V r. 2011 nastáva mierny nárast. Tento nárast bol spôsobený vplyvom investícií z OPRH, ako aj odstránením nákaz v chove pstruhov. Pokles celkovej produkcie má vplyv na plnenie stanovených cieľov operačného programu. Na zmenu tohto stavu musí odpovedať nový operačný program v programovom období 2014 – 2020 a to hlavne správnym smerovaním podpory.

Pravdepodobnou príčinou poklesu produkcie pstruhov je výskyt závažného infekčného ochorenia – vírusovej hemoragickej septikémie. Ochorenie sa objavilo v troch strediskách koncom r. 2008 a následne ďalších 5 stredísk bolo infikovaných v r. 2009. Z hľadiska produkcie trhovej ryby bola polovica týchto infikovaných stredísk ťažisková, čím sa výrazne ovplyvnila aj celková produkcia pstruha v SR. Situácia sa už stabilizovala, je možné predpokladať zvýšenie produkcie pstruha súčasnými ako aj novými (malými) podnikmi akvakultúry v regiónoch.

Medzi ďalšie príčiny poklesu produkcie pstruhov patria klimatické zmeny. Podniky prevažne z nižších nadmorských výšok poukazujú na prehrievanie vody v letnom období. Tento faktor je limitujúci pre chov pstruha. Ďalším dôležitým ukazovateľom je pokles prietokov vody a zásob podzemnej vody. Blízka budúcnosť ukáže, či ide len o prechodný stav, alebo je to začiatok väčších klimatických zmien.

V akvakultúre je dosahovaná nízka úroveň inovácií, ktoré by pomohli podnikom akvakultúry sa prispôbiť klimatickým zmenám, prispeli by k udržateľnosti produkcie, ako aj zníženiu negatívneho dosahu na životné prostredie. **Chýbajú moderné technológie recirkulačných systémov, ktoré by umožnili zvýšiť intenzitu chovu lososovitých druhov rýb pri minimálnom znečistení životného prostredia.**

Nedostatočný podiel inovácií a mechanizačných prostriedkov spôsobuje v akvakultúre vysoký podiel fyzickej práce. Tým sa produkcia stáva nákladnejšou, čo má vplyv aj na ziskovosť podnikov a ich konkurencieschopnosť.

Porovnanie produkcie akvakultúry SR s ČŠ EÚ

Porovnanie vychádza z dostupných údajov z EUROSTATu, ktoré nie sú dispozícii k východiskovému r. 2011, najaktuálnejšie sumárne údaje za všetky ČŠ (okrem Luxemburgu) sú za r. 2009.

Celková produkcia akvakultúry v EÚ (r.2009)

ČŠ	Produkcia (v t)	%	Hodnota (v tis. EUR)	%
Španielsko	268 565	20,63	396 739	12,22
Francúzsko	236 438	18,16	697 965	21,50
Veľká Británia	196 603	15,10	540 741	16,66
Taliansko	162 325	12,47	474 863	14,63
Grécko	121 971	9,37	397 791	12,25
Holandsko	55 561	4,27	84 109	2,59
Írsko	47 212	3,63	104 271	3,21
Nemecko	39 957	3,07	94 240	2,90
Poľsko	36 503	2,80	76 373	2,35
Dánsko	34 131	2,62	88 240	2,72
Česká republika	20 071	1,54	39 267	1,21
Maďarsko	14 171	1,09	26 495	0,82
Fínsko	13 627	1,05	39 582	1,22
Rumunsko	13 131	1,01	16 990	0,52
Švédsko	8 540	0,66	18 436	0,57
Bulharsko	7 912	0,61	19 513	0,60

Portugalsko	6 727	0,52	34 064	1,05
Malta	5 619	0,43	47 057	1,45
Litva	3 428	0,26	6 655	0,21
Cyprus	3 356	0,26	16 464	0,51
Rakúsko	2 141	0,16	13 879	0,43
Slovinsko	1 308	0,10	3 069	0,09
Slovensko	823	0,06	1 766	0,05
Estónsko	654	0,05	2 235	0,07
Belgicko	576	0,04	4 035	0,12
Lotyšsko	517	0,04	1 115	0,03
EU-27	1 301 866	100,00	3 245 953	100,00

Zdroj: SRP v číslach, vydanie 2012

Porovnanie vývoja produkcie akvakultúry SR so susednými štátmi EÚ

Vývoj celkovej produkcie akvakultúry vo vybraných ČŠ

Krajina/r.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Česko	19 475	20 098	19 210	19 670	19 384	20 455	20 431	20 447	20 395	20 071
Maďarsko	12 886	13 056	11 574	11 870	12 744	13 661	14 686	15 922	15 000	14 171
Rakúsko	2 847	2 393	2 333	2 233	2 267	2 420	2 503	2 539	2 090	2 142
Poľsko	35 795	35 460	32 709	35 436	35 131	37 920	35 867	34 928	36 829	36 503
Slovensko	887	999	829	881	1 180	955	1 262	1 199	1 078	823

Zdroj: EUROSTAT

Porovnanie druhov produkovaných rýb v akvakultúre SR v r. 2009 so susednými štátmi EÚ

Slovensko

Druh	Produkcia (v t)	%	Hodnota (v tis. EUR)	%
Pstruh dúhový	636	77	1 339	76
Kapor obyčajný	154	19	341	19
Ost. Sladkovodné ryby	34	4	86	5

Zdroj: SRP v číslach, vydanie 2012

Česká republika

Druh	Produkcia (v t)	%	Hodnota (v tis. EUR)	%
Kapor obyčajný	17 258	70	32 316	72
Sladkovodné ryby	627	12	1 667	14
Tolstolobik biely	601	11	904	5

Zdroj: SRP v číslach, vydanie 2012

Maďarsko

Druh	Produkcia (v t)	%	Hodnota (v tis. EUR)	%
Kapor obyčajný	9 931	70	19 130	72
Sumec	1 716	12	3 795	14
Tolstolobik biely	1 567	11	1 230	5

Zdroj: SRP v číslach, vydanie 2012

Poľsko

Druh	Produkcia (v t)	%	Hodnota (v tis. EUR)	%
Kapor obyčajný	18 133	50	36 793	48
Pstruh dúhový	14 872	41	30 922	40
Klárius panafriický	1 100	3	2 429	3

Zdroj: SRP v číslach, vydanie 2012

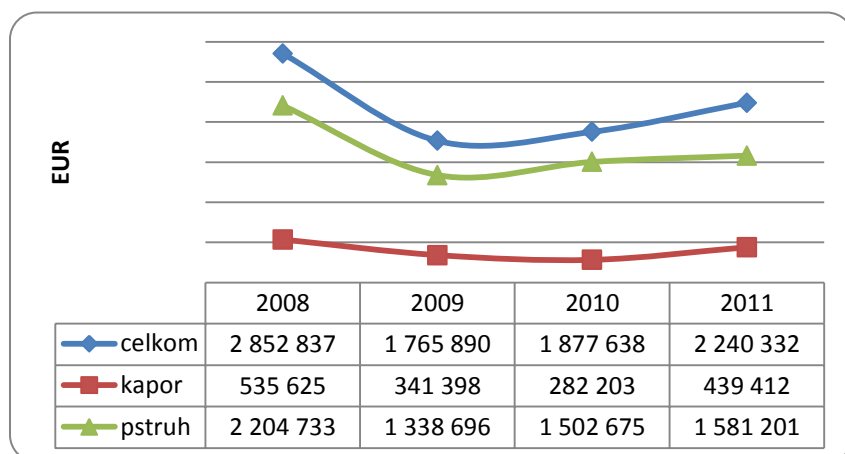
Rakúsko

Druh	Produkcia v t	%	Hodnota (v tis. EUR)	%
Pstruh dúhový	1 246	58	8 040	58
Kapor obyčajný	345	16	2 099	15

Sivoň americký	244	11	1 484	11
----------------	-----	----	-------	----

Zdroj: SRP, vydanie 2012

Tržby z výlovu trhových rýb v SR (EUR bez DPH)

Zdroj: ŠÚ SR

Tržby z výlovu trhových rýb v SR kopírujú vývoj produkcie rýb v r.2008 a 2009. Napriek poklesu celkového výlovu rýb v r. 2010 tržby začínajú stúpať a rastúci trend udržujú i v r. 2011.

Na určenie spotreby rýb je okrem produkcie rýb v akvakultúre potrebné brať do úvahy aj úlovky športových rybárov, vhodné pre porovnanie s výlovom chovov akvakultúry prostredníctvom modelových druhov: kapor rybničný a pstruh dúhový.

Úlovky športových rybárov (v kg)

r.	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Výlov spolu	1 716 362	1 673 615	1 655 702	1 761 037	1 608 136	1 935 651
z toho kapor rybničný	1 183 581	1 156 409	1 178 341	1 240 659	1 158 456	1 433 168
z toho pstruh dúhový	35 661	38 558	39 584	46 387	43 212	47 324

Zdroj: ŠÚ SR

Celkový výlov rýb v SR (v kg)

r.	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Výlov spolu	2 979 000	2 871 300	2 733 727	2 584 185	2 295 931	2 750 365
Z toho kapor rybničný	1 597 219	1 429 648	1 429 902	1 394 610	1 275 748	1 620 987
Percentuálne zastúpenie kapra	53,6	49,8	52,3	53,9	55,0	58,94
Z toho pstruh dúhový	819 852	917 326	810 842	681 941	588 707	617 243
Percentuálne zastúpenie pstruha	27,5	31,9	29,7	26,4	25,0	22,4

Zdroj: ŠÚ SR

Podľa platnej legislatívy SR je v hospodárskom chove rýb možné používať len násadový materiál vyprodukovaný v uznaných chovoch, čím sa má zabezpečiť zachovanie čistoty genofondu chovaných rýb. Z celkového množstva vyprodukovaných nížinných druhov rýb (kapor) viac ako 60% je expedovaný vo forme násad na zarybňovanie voľných vôd. U lososovitých druhov je podiel produkcie násad v chove obvykle 20% a viac. Tento fenomén je využívaný vo viacerých farmách, čím majú chovatelia do značnej miery zabezpečený odbyť na časť svojej produkcie.

V SR chýba rozmnožovací chov, ktorý by zabezpečoval udržiavanie čistoty línii chovaných rýb, ako aj produkcie finálnych hybridov. Podobná situácia je aj vo výskume. V súčasnosti existuje takmer nulový aplikovaný výskum v oblasti rybného hospodárstva v SR.

Od r. 1998 vydáva MPRV SR chovateľom osvedčenie na výkon hospodárskeho chovu rýb, ktoré sa týka chovu generáčnych rýb a ich reprodukcie, produkcie násad a produkcie trhových rýb. Väčšinu z 81 registrovaných subjektov zaoberajúcich sa hospodárskym chovom rýb v SR (údaj za r. 2011) je možné zaradiť medzi malé, často rodinné, podniky s nízkou produkciou lokálneho významu. Ich počet v porovnaní s prechádzajúcimi rokmi stúpol. S ohľadom na veľkosť celého sektora, ale aj jednotlivých podnikov, ich možnú produkciu a aktuálne ceny na trhu je väčšina podnikov (obzvlášť mikro a malých podnikov) v náročnej ekonomickej situácii.

Chov rýb sa vyznačuje oproti iným odvetviam živočíšnej výroby dlhým chovným cyklom (pstruh 18 - 24 mesiacov, kapor 36 - 48 mesiacov), čo je spolu s nízkymi maržami hlavným dôvodom pre pomalú návratnosť vložených investícií. Možnosť vytvárať zdroje na investície je preto relatívne obmedzená, pre prevažnú väčšinu podnikov je akvakultúra jediným zdrojom príjmov. Úroveň diverzifikácie podnikateľských aktivít je minimálna. Podniky akvakultúry predstavujú vo vzťahu k čerpaniu úverov pre bankový sektor nízkobonitných zákazníkov.

Pri príprave analýzy sektora rybného hospodárstva namietali partneri programu kvalitu štatistických údajov, ktoré nekorešponujú s realitou. Podľa nich sa vyprodukuje viac, než uvádzajú údaje zo ŠÚ SR. Z toho vyplýva potreba zlepšiť zber údajov za akvakultúru v SR. Okrem potreby nových investícií do akvakultúry je potrebné investovať aj do vzdelávania zamestnancov v akvakultúre. Technologická inovácia a modernizácia vyžadujú kvalifikovanú pracovnú silu.

Stimulovanie ďalšieho rozvoja akvakultúry v budúcnosti by mohol výrazne podporiť pripravovaný zákon o akvakultúre z dielne MPRV SR.

2. Spracovateľský priemysel

Spracovateľský priemysel v SR spracuje ročne približne 395 t sladkovodných a 4 250 t morských rýb. Podľa údajov ŠÚ SR (výkaz Prod 3-04) má odvetvie spracovania rýb spomedzi všetkých odvetví potravinárstva najnižší podiel na celkovej produkcii potravín.

Objemom najvýznamnejšou aktivitou spracovateľských podnikov je spracovanie dovezených morských produktov rybolovu a akvakultúry, ktoré ale každoročne klesá.

Spracovanie morských rýb v SR (t): zdroje pre výrobu a samotná výroba

r.	2006	2007	2008	2009	2010	2011
zdroje – morské ryby	18 183	13 526	6 421	4 949,5	4 812,7	4 246,8
výroba – morské ryby	11 085	6 953	5 180	4 455	4 746	4 097,8

Zdroj: Radela s.r.o., výkaz RYBY (MPRV SR) 1-04

Zo sladkovodnej produkcie chovateľov sa spracúva najmä pstruh. Spracovaná sladkovodná produkcia sa na trhu nerealizuje v želanom objeme, v poslednej dobe rastie predaj čerstvej produkcie priamo v odchovných zariadeniach. Pre konzumenta sú cenovo výhodnejšie morské produkty, hlavne z treskovitých rýb. Spracovanie sladkovodných rýb nevykazuje taký pokles ako v spracovaní morských produktov. Je viac stabilizované, pohybuje sa v intervale od 316 t (r. 2006) do 398 t (r. 2008).

Spracovanie sladkovodných rýb v SR (kg): zdroje pre výrobu a samotná výroba

r.	2006	2007	2008	2009	2010	2011
zdroje – pstruh dúhový	269 093	322 689	337 160	296 108	230 204	253 987
zdroje – kapor rybníčný	46 952	35 637	61 839	102 282	83 662	140 621
zdroje spolu	316 045	359 330	398 999	398 390	313 866	394 608
výroba – pstruh dúhový	245 305	303 734	278 037	220 942	187 426	225 822
výroba – kapor rybníčný	37 857	33 300	35 678	62 275	54 298	66 874
výroba spolu	283 162	338 034	313 715	283 217	241 724	292 696

Zdroj: Radelá s.r.o., výkaz RYBY (MP SR) 1-04

Celkovo je v SR schválených 21 spracovateľských prevádzok v sektore spracovania rýb, ktoré zaoberajú, pripravujú, alebo produkujú produkt živočíšneho pôvodu, z toho 15 prevádzok má oprávnenie na spracovanie produktov rybolovu a akvakultúry (z toho 3 prevádzky sa zameriavajú výlučne na spracovanie sladkovodných druhov rýb), ostatné prevádzky disponujú len chladiacim alebo mraziacim skladištom, resp. sa zaoberajú balením produktov alebo lokálnou výrobou jedál suši. Všetky prevádzky sú kontrolované ŠVPS SR. Spracovateľské kapacity na produkty rybolovu a akvakultúry vysoko prevyšujú skutočnú výrobu.

Využitie spracovateľských kapacít v SR (v t)

Ukazovateľ	2011		
	Ročná kapacita	Výroba skutočnosť	% využitia
Spracovanie morských rýb (vrátane rýb do šalátov)	18 500	4 005	21%
Spracovanie sladkovodných rýb (vrátane rýb do šalátov)	999	303	30%
Výroba šalátov z rýb	13 948	6 063	43%
Ryby konzervované a výrobky z rýb	200	35	17%

Zdroj: Radelá s.r.o., výkaz POTRAV (MPRV SR) 1-01

Vzhľadom na nevyužitú celkovú výrobnú kapacitu na produkty rybolovu a akvakultúry z pohľadu nového operačného programu nie je potrebné budovať nové spracovateľské prevádzky, ale je potrebné podporiť ďalšiu modernizáciu už existujúcich prevádzok zameranú hlavne na inovatívne investície do technológií umožňujúcich zvýšenie kvality, rozšírenie sortimentu výrobkov, výrobu hotových výrobkov a znižovanie výrobných nákladov, investície v oblasti znižovania spotreby energie ako aj zhodnocovania alebo zneškodňovania odpadu.

Zamestnanosť v oblasti spracovania rýb bola v r. 2011 na úrovni 726 stálych zamestnancov, z toho 434 žien. Počet stálych zamestnancov každým rokom klesá, čo kopíruje aj celkový pokles spracovaných morských rýb.

Zamestnanosť v oblasti spracovania rýb

r.	2008	2009	2010	2011
Stáli zamestnanci celkom	1 139	999	772	726
z toho ženy	597	567	474	434
Sezónni zamestnanci	15	71	81	60

Zdroj: Radelá s.r.o., výkaz RYBY (MP SR) 1-04

3. Spotreba sladkovodných rýb v SR a jej prepojenie na spotrebiteľské ceny

Dôležitým kontextovým ukazovateľom, ktorý napovedá o stave sektora rybného hospodárstva je spotreba rýb na 1 obyvateľa, ktorá v rámci SR dlhodobo dosahuje nepriaznivo nízke hodnoty, pričom spotreba rýb v EÚ za posledné desaťročie stúpa. Spotreba rýb na jedného obyvateľa na Slovensku predstavuje 4,7 kg za rok, pričom priemerná ročná spotreba v EÚ je 22,3 kg a vo svete 16,1 kg za rok. (Zdroj: EK).

Spotreba rýb v kg na 1 obyvateľa/rok v SR

r.	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
spotreba	4,4	4,4	5,1	4,7	4,9	4,6	5,1	4,7

Zdroj: ŠÚ SR

Významný podiel (takmer 40%) na tomto množstve konzumácie sladkovodných rýb majú pritom úlovky zaznamenané športovými a rekreačnými rybármi v rybárskych revíroch.

Spotrebiteľské ceny kapra (kategória I. trieda) ako aj pstruha štandard sú v posledných 3 rokoch bez výrazných zmien. V porovnaní s r. 2010 prišlo k veľmi miernemu poklesu spotrebiteľských cien u kapra o 2,87% a u pstruha o 5,60%.

Predajné ceny v EUR hlavných druhov rýb v SR

r.	2009	2010	2011
Kapor I. trieda	2 845,89	2 880,11	2 797,41
Pstruh štandard	2 965,81	3 153,08	2 976,50

Zdroj: ŠÚ SR, Indexy cien poľnohospodárskych výrobkov

Zažité stravovacie návyky, nižšia kúpyschopnosť spotrebiteľov, a tým náhrada produktov akvakultúry lacnejšou potravinou, má výrazný vplyv na predaj rýb na Slovensku. Pre producentov nie je priestor na trhu na zvyšovanie predajných cien. Ako jedno zo správnych riešení je podpora predaja z dvora/priamy predaj, kde si môžu chovatelia vytvoriť vyššiu obchodnú maržu. Na tento typ odbytu je vhodné naviazať aj miestny turizmus ako aj vhodnú propagáciu.

Okrem toho je potrebné venovať pozornosť správnej propagácii produktov akvakultúry. Do r. 2012 nebola zrealizovaná žiadna významná propagácia produktov akvakultúry zo strany producentov ani štátu. Od konca r. 2012 MPRV SR spustilo celoplošnú národnú kampaň na podporu konzumácie rýb a produktov sladkovodnej akvakultúry s cieľom zvýšiť domácu spotrebu rýb. V programovom období 2014 – 2020 je potrebné nadviazať na uvedenú kampaň s cieľom zvýšiť efektívnosť už zrealizovaných aktivít a využiť získané poznatky.

4. Pokrytie trhu domácou produkciou rýb

V SR je pomerne rozvinutý chov lososovitých rýb. Produkcia je zameraná na pstruha dúhového predovšetkým v horských a podhorských oblastiach. Pri celkovej produkcii 570 t (r.2011, zdroj: ŠÚ SR) predstavuje dovoz živých pstruhov iba 90 kg .

V produkcii nížinných druhov, predovšetkým kapra rybníčeného a doplnkových rýb, je výroba nedostatočná. Najvýznamnejšia spotreba kapra je na konci roka počas vianočných sviatkov. Táto ponuka sa zabezpečuje predovšetkým importom živých rýb z Českej republiky a Maďarska, ktorý ročne predstavuje približne 712,87 t.

Opačná situácia je u pstruha, kde pri celkovej produkcii 570 t predstavuje dovoz živých pstruhov iba 90 kg.

Výlov trhových rýb v sektore akvakultúry v SR a dovoz (v kg)

r.	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Výlov kapor v kg	413 638	273 239	251 561	153 951	117 292	187 819
Výlov pstruh dúhový v kg	784 191	878 768	771 258	635 554	545 495	569 919
Dovoz kapor živý	962 433	807 845	735 200	673 365	623 467	712 867
Dovoz pstruh živý	0	0	0	0	0	90

Zdroj: ŠÚ SR, Colný úrad SR

Z doplnkových rýb sa produkuje predovšetkým amur, štika, zubáč, tolstolobik a sumec. Ich zastúpenie v polykultúrnych obsádkach rybníkov sa postupne zvyšuje. Kvalitou mäsa sa dravé druhy rýb najviac približujú morským druhom.

Výlov trhových rýb v SR (v kg)

r.	2010	2011
Amur biely	4 671	18 135
Štika severná	597	7 728
Sumec veľký	-	1 878
Tolstolobik biely	7 888	342
Zubáč	-	1 912

Zdroj: ŠÚ SR

Modernizácia, revitalizácia a rozšírenie existujúcich akvakultúrnych prevádzok vytvára priestor na zvyšovanie produkcie, podporu kvality produktov akvakultúry a znižovanie nákladov produkcie, čo umožní domácim chovateľom rýb zvýšiť podiel svojej produkcie na trhu SR, ako aj vytvorí možnosti pre jej export.

V SR sa zvyšuje záujem konečných spotrebiteľov o nákup produktov akvakultúry priamo na farmách. Priamy predaj produktov akvakultúry zlepšuje dostupnosť čerstvých rybných produktov. Cena pri takomto predaji býva spravidla nižšia, čo môže pozitívne vplývať na rozhodovanie konečných spotrebiteľov a malých odberateľov a vytvárať tak priestor pre vznik a rozvoj lokálnych trhov. Lepšia dostupnosť čerstvých rýb podporí ich konzumáciu počas celého roka a tým sa zníži samotná sezónnosť spotreby rýb.

5. Opis stavu životného prostredia s dôrazom na vodné plochy, kvalitu a množstvo vody s prepojením na chov rýb, ochranu životného prostredia, plochy NATURA 2000

Akvakultúra na Slovensku je významná aj z hľadiska ochrany životného prostredia, najmä zachovania a obnovy genofondu pôvodných druhov rýb, rozširovania druhovej skladby fauny a flóry, ako aj z hľadiska krajiny tvorby a hydrologickej regulácie. Medzi ďalšie významné mimoprodukčné funkcie akvakultúry patrí starostlivosť o vodné toky, tvorba predpokladov pre nadväznú aktivitu, zabezpečovanie zamestnanosti vo vidieckych oblastiach, podpora rozvoja vidieckej turistiky a pod..

Chov rýb a životné prostredie sa navzájom ovplyvňujú. Kvalita produkcie rýb závisí od kvality prostredia, v ktorom je realizovaná. Kvalita vody, stupeň jej znečistenia, obsah kyslíka majú vplyv na ichtyofaunu. Na druhej strane chov rýb ovplyvňuje ráz krajiny, vodné pomery, genofond vodných organizmov vodných plôch. Z hľadiska kvality vodných ekosystémov plnia ryby a ostatné vodné organizmy bioindikačnú funkciu.

Diskutovanou oblasťou z hľadiska akvakultúry je problematika chránených oblastí na ochranu biotopov alebo živočíšnych druhov (Európska sústava chránených území – NATURA 2000).

V SR bolo navrhnutých 38 CHVÚ, schválených vládou SR 09.07.2003. Tieto boli postupne vyhlasované vyhláškami MŽP SR.

Počet chránených vtáčích území SR podľa správnych území povodí

Povodie správneho územia	Počet	Plocha (ha)
Dunaj	37	1 143 712,5
Visla	1	54 717,0
SR Spolu	38	1 198 429,5

Zdroj: MŽP SR (2009)

K 01.01.2013 bolo doplnených a následne vyhlásených celkovo 41 CHVÚ z Národného zoznamu chránených vtáčích území (www.sopr.sk).

Vo vyhlásených, resp. navrhovaných CHVÚ, sa nachádza takmer 1500 ha rybníkov a zariadení, z ktorých časť je využívaná na hospodársky chov rýb. Z toho môžu vyplývať pre chovateľov rýb obmedzenia – buď celoročné, alebo v určitých obdobiach roka (v hniezdom období). Diskutovaným problémom zo strany akvakultúry, ako aj športového rybolovu je zvýšený počet rybožravých vtákov, napr. kormorán veľký (*Phalacrocorax carbo*), volavka popolavá (*Ardea cinerea*), ako aj vydry riečnej (*Lutra lutra*), ktoré sú chránené zákonom a spôsobujú v chove rýb často výrazné škody.

V posledných rokoch boli zaznamenané významné výkyvy počasia, čo malo vplyv aj na akvakultúru. V r. 2010 rozsiahle povodne spôsobili chovateľom rýb najmä v rybníkoch a vodných nádržiach veľké škody. Dlhodobo klesajú prietoky v tokoch, pričom najmä niektoré mesiace v roku sú extrémne suché a neumožňujú naplno využiť produkčné možnosti. Chovatelia prevažne z nižších nadmorských výšok poukazujú na prehrievanie vody v letnom období. Tento faktor je limitujúci najmä pre chov pstruha. Najbližšie roky ukážu, či ide len o prechodný stav, alebo je to začiatok väčších klimatických zmien.

6. Získané skúsenosti z implementácie Operačného programu Rybné hospodárstvo SR 2007 – 2013

Hlavné dôvody nečerpania finančných prostriedkov z Operačného programu Rybné hospodárstvo SR 2007 – 2013, a z toho vyplývajúce vrátenie časti nevyčerpaných finančných prostriedkov do rozpočtu EÚ, boli nasledujúce:

- nedostatočná absorpčná kapacita sektora rybného hospodárstva, osobitne v oblastiach mimo cieľa Konvergencia (Bratislavský kraj), kde subjekty akvakultúry nedokázali využiť existujúci potenciál a rozvojové príležitosti, ktoré operačný program poskytuje;
- možnou príčinou je neatraktívny podiel spolufinancovania projektov z verejných zdrojov v oblastiach mimo cieľa Konvergencia, stanovený v zmysle legislatívy EÚ vzťahujúcej sa k Európskemu fondu pre rybné hospodárstvo, ktorá v prípade mikro a malých podnikov predstavuje 40%, pri stredných 30% a pri ostatných iba 20%;
- nemožnosť implementácie opatrenia 3.1 Organizácie výrobcov z dôvodu nesplnenia podmienok zo strany chovateľov rýb na zriadenie organizácie výrobcov v sektore akvakultúry podľa nariadenia Rady (ES) č. 104/2000 ako oprávneného prijímateľa v rámci opatrenia,
- oneskorená implementácia prioritnej osi 3 (spustenie propagačných aktivít zameraných na propagáciu konzumácie sladkovodných rýb),
- nepravidelné vyhlasovanie výziev
- vysoká administratívna a časová (obdobie od podania ŽoNFP po schválenie) náročnosť.

Využitie získaných ponaučení z minulého programovacieho obdobia 2007 – 2013 pri príprave a implementácii operačného programu v programovom období 2014 – 2020 je nasledujúce:

- úzka spolupráca so zástupcami sektora rybného hospodárstva v rámci PS pre prípravu OPRH pri výbere opatrení s vysokým potenciálom realizovateľnosti a dostatočnou základňou prijímateľov,
- flexibilná komunikácia pri príprave OPRH s poradnými orgánmi a expertnými skupinami, ktoré sú vytvorené útvarmi EK, ako aj spolupráca s inými členskými štátmi v podobnej pozícii (vnútrozemské krajiny),
- rozšírenie základne oprávnených prijímateľov pri investičných opatreniach o nové subjekty,
- zintenzívnenie propagačných aktivít zameraných na propagáciu sektora akvakultúry a jeho produktov,
- zverejniť harmonogram výziev a v maximálnej možnej miere ho dodržiavať,
- včasná informovanosť potenciálnych prijímateľov o možnostiach podpory z ENRF, prípadných metodických zmenách pre zabezpečenie ich pripravenosti a pružnej reakcie v prípade vyhlásenia výziev.

7. Situácia z hľadiska rodovej rovnosti, rovnosti príležitostí a nediskriminácie

Rodová rovnosť, rovnosť príležitostí a nediskriminácia ako jeden zo základných princípov uplatňovaných v EÚ sú zaručené aj ústavou SR. Rovnaké postavenie žien a mužov v spoločnosti je presadzované na všetkých úrovniach a vo všetkých sférach. Ako horizontálna priorita sa prelána aj v Operačnom programe Rybné hospodárstvo SR 2007 – 2013. Trh práce poskytuje rovnaké možnosti uplatnenia sa mužom aj ženám a nevytvára žiadne obmedzenia a diskriminačné tendencie.

V rámci operačného programu sa pri schvaľovaní ŽoNFP neuplatňuje žiadne zvýhodnenie, projekty sú posudzované bez ohľadu na pohlavie žiadateľa.

V programovom dokumente sa uvádza deklaratívne vyhlásenie o podpore vyváženého zastúpenia mužov a žien vo všetkých fázach implementácie jeho prípravy, realizácie, monitorovania, kontroly, vyhodnotenia.